

Společenství jako cesta k rozvoji jedince a obnově společnosti

Zamyšlení nad dílem J. Vaniera a M. Scotta Pecka

Mgr. Jiří Votava, Ph.D., Institut vzdělávání a poradenství České zemědělské univerzity v Praze
(votava@ivp.czu.cz)

Úvodem

Vážené dámy, Vážení pánové, milí hosté a posluchači!

Předvánoční čas, cizím slovem advent, má být dobou pro zamyšlení a soustředění. Když se na počátku křesťanské kultury postupně utvářela podoba církevního roku tak, jak ji známe až do dnešních dnů, stalo se předvánoční období jakýmsi vzdorem vůči tradičním institucím moci. Jednalo se především o římské impérium a osobu císaře v jeho čele. Každý římský monarcha se nechal uctívat jako bůh a zavedl mnoho svátků či rituálů, protože chtěl od svých poddaných důkaz jejich poslušnosti. Křesťanské učení ale nahradilo oslavy příchodu božského veličenstva (*adventus Divi*) oslavami příchodu Pána, který není z tohoto světa (*adventus Domini*) a který se jako Bůh do tohoto světa narodil v podobě člověka a v podobě slova (*logos*), tedy jako zvěst, poselství či podle tradice apoštola Jana jako světlo.

Adventní doba se může pro všechny – pro věřící i nevěřící – stát příležitostí k zamyšlení nad tím, jaké poselství či zpráva přichází do tohoto světa, do této doby, do našich životů. Rád bych se v této přednášce soustředil především na poselství dvou zajímavých intelektuálů dvacátého století - Jeana Vaniera a Morgana Scotta Pecka, konkrétně na jejich myšlenky o významu společenství pro jedince i pro celou společnost.

1. Společenství, pospolitost, komunita

Nejprve ale dovoluji stručné zamyšlení nad několika základními pojmy. V následujícím příspěvku budu hovořit o pojmech společenství, komunita, případně pospolitost. Jaký je mezi nimi rozdíl? V mnoha ohledech to budou především pocitové rozdíly ve vnímaném významu všech tří slov. Pojem společenství je odvozen od kořene *spol*. K němu dále náleží příslovce *spolu* nebo další příslovce *společně*. Pokud tedy hovoříme o společenství, máme v nejobecnějším smyslu před očima skupinu lidí, kteří jsou *spolu na určitém místě a určitém čase*, a kteří také *mají něco společného* – například činnosti (svaž zahrádkářů), role (studenti vysoké školy), hodnoty nebo cíle (členové politické strany), části genetické informace (členové rodiny) atd. To by však nestačilo, protože i když jsou spolu na jednom místě a v jednom čase, mohou si být přítomné osoby *cizí*, mohou vůči sobě *cítit lhostejnost* nebo dokonce *nepřátelství*, jak to lze doložit mezi rodinnými příslušníky, o politických stranách raději ani nemluvě. Společenství navíc předpokládá určitý druh kolektivního vědomí, dalo by se říci skupinového já, díky kterému jedinec vnímá sebe jako součást celku sociálního organismu. Když tedy někdo jiný něco řekne nebo udělá, nemusím se sice s daným aktem ztotožnit, vnímám ale, je se záležitost (*do)týká nás všech*.

Společenství se stalo také předmětem výzkumů a publikací moderních sociologů už od devatenáctého století. Ferdinand Tönnies (1855 – 1936) ¹ rozlišoval mezi širším společenstvím, které

¹ Citováno podle PETRUSEK, Miloslav, MAŘÍKOVÁ, Hana a VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 2 sv.

označoval německy *Gesellschaft*, a užšími formami soužití, které označoval německým termínem *Gemeinschaft*. I v jeho základu stojí to, co je společné, tj. *gemeinsam*. Společenství jsou například příbuzenství, sousedství, přátelství, také lidé žijící v jedné domácnosti či jedné obci. Tönnies si všimnul, že s příchodem moderní doby se tradiční formy soužití (vesnická pospolitost, *Gemeinschaft*) dostává do krize, naopak na vzestupu se nachází nová, moderní, často zrychlující se a odosobněná společnost velkých měst (*Gesellschaft*).

Pojem komunita by mohl mít prakticky shodný význam s pojmem společenství, pokud bychom pouze cizí slovo správně přeložili z latinského základu (*communis* = společný). Ovšem zde se, alespoň v českém jazyce, můžeme setkat také s posunutým významem, který nabývá více odborného zaměření. Pavel Hartl například rozlišuje mezi komunitou terapeutickou, vedenou vyškolenými odborníky, jejímž účelem je například během procesu skupinové psychoterapie působit na změnu osobnosti účastníků, a komunitu občanskou, kterou tvoří například sousedé, členové spolku, kolegové v práci apod. Slovo komunita (často též komuna) také patří do slovníku některých filosofických, sociálních či duchovních proudů, jejichž programem se stal alternativní životní styl. Příklady nacházíme hluboko ve starověku. Duchovně založené komunity vytvářeli první křesťané, tzv. Cenobité (*koinos* = řecky společný, spojený), kteří následovali Ježíšovo učení. Skutky apoštolské, jedna z knih Nového zákona, o tom vydávají stručné svědectví: „Celé to množství věřících mělo jedno srdce a jednu duši. Nikdo nic nenazýval svým vlastním majetkem, ale měli všechno společné.“² Tradice bratrského či sesterského spoluzití pak prochází vývojem celé tradice křesťanského Východu i Západu. Klášterní komunity představovaly pro své členy prakticky rodinu, jejich společný. Komunity ale nevznikaly pouze na spirituálním základu. Také v oblasti výchovy a vzdělávání máme doklad, že společný život byl silnou inspirací, která nabyla konkrétní podoby v takzvaných venkovských výchovných ústavcích, alternativních školách, které vznikaly především na německém venkově v první polovině dvacátého století.

Jako další příklad můžeme uvést komuny příslušníků hnutí hippie v Kalifornii, které vznikaly od konce šedesátých let. Se slovem komunita se také bohužel spojuje pojem komunismus, který v extrémním smyslu požadoval sdílení prostředků. Zde je nutno zdůraznit, že ačkoli je komunitní život založený na něčem společném či sdíleném, nikdy vůle skupiny či většiny nikdy nesmí uzurpovat všechnu moc nad svými členy a propadnou totalitě.

Poslední z pojmů, které zde uvedeme, je slovo pospolitost. Český jazyk nabízí tento poněkud archaický výraz, kterým můžeme jednoduše označit skutečnost, že lidé jsou spolu. Pospolitost je více než označení druhu skupiny označení kvality či vlastností, které dané společenství vykazuje. Lze říci, že někde panuje pospolitost, tedy společný duch, souzvuk, stejné naladění – na rozdíl od situace, kde to „skřípe“, kde panují hádky, rozbroje, nesoulad.

Nyní se podívejme, jak k tématu společenství či pospolitosti přispěli dva významní myslitelé dvacátého století – Jean Vanier a Morgan Scott Peck.

² Skutky 4:32

2. Jean Vanier (nar. 1928)

Katolický teolog a filosof Jean Vanier se narodil 10. září 1928, většinu dětství prožil v Kanadě, později žil také v Anglii a ve Fancii. V patnácti letech vstoupil během druhé světové války do armády k námořnictvu, sloužil v posádce letadlové lodi. Armádu opustil ve dvaceti dvou letech a vydal se studovat filosofii a teologii v Paříži, své úsilí ukončil obhajobou doktorské práce o Aristotelovi. Na začátku šedesátých let působil jako vysokoškolský profesor na universitě v kanadském Torontu a v akademickém prostředí se nepřestal pohybovat po celý svůj život.

Rozhodujícím okamžikem se pro Vaniera stal rok 1964, kdy se společně s knězem Perem Thomasem začal starat o dva dospělé mentálně postižené muže na francouzské venkovské faře. Velmi záhy rozpoznal, že více než léčbu nebo odbornou pomoc tyto lidé potřebují zažít pocit bezpečí, přijetí a sounáležitosti. Od této první zkušenosti se odvíjelo celé následující Vanierovo směřování. Již o rok později přebírá vedení ústavu pro mentálně postižené ve Val Fleuri s třiceti dvěma klienty. Přebudoval uzavřené pracoviště na místo, kde mohli spolu žít rodinným způsobem postižení klienti s nepostiženými pečovateli. Tak byl položen základ celosvětového hnutí s názvem Archa (francouzsky *L' Arche*). Patří do něj více než 140 komunit po celém světě, včetně České republiky. První domácí komunita byla do mezinárodní sítě přidána v roce 2018. Vanier postupně předal vedoucí funkce svým spolupracovníkům a věnoval se přednáškové i publikační činnosti. Za svůj přínos obdržel v roce 2015 Tepletonovu cenu (jejími nositeli jsou mimo jiné osobnosti jako Charles Taylor, Dalai Lama, Desmond Tutu nebo Tomáš Halík). V důvodové zprávě³ je mimo jiné uvedeno, že jeho význam lze spatřovat nejenom ve snaze zlepšovat podmínky života osob se zdravotním postižením, ale především v dlouhodobém úsilí rozvíjet lidství v každé osobě, utvářet zdravé vztahy mezi lidmi, budovat živá a otevřená společenství založená na lásce a toleranci a tím i měnit k lepšímu tvář celé společnosti.

Ve své práci Vanier překonával překážky tvořené starými institucemi a mnohými předsudky vznikajícími jako důsledek náboženských či etnických odlišností. Na otázku, co znamená být plně člověkem, odpovídá: „Být cele člověkem znamená odstraňovat překážky, otevírat se a poznávat, že každá bytost něčím vyniká.“⁴

Z mnohosti témat, která lze s Vanierem spojovat, zaměřím další tok textu na otázku, co je společenství. V úvodu ke knize *Rodí se nová naděje* Vanier popisuje důsledky vývoje moderní společnosti, ve které dochází k desintegraci, k rozpadu tradičních sociálních struktur a k posilování individualismu. Tento vývoj se konkrétně projevuje například oslabováním funkcí rodiny, zhoršováním sousedských vztahů nebo odosobněným přístupem k lidem nemocným nebo postiženým. „Individualismus se stává ještě zarytější a je vystřídán strašnou samotou, od níž se snažíme odvést pozornost tím, že pracujeme ještě víc, abychom vydělali ještě víc peněz, abychom byli ještě úspěšnější a měli ještě víc rozptýlení, to vše mimo jakýkoli řád a autentický vztah k ostatním.“⁵

Podle Vaniera mohou zkušenosti vzešlé ze setkání s lidmi za pomyslnou hranicí normality výrazně posunout osobní vnímání světa i hodnotový žebříček těch, kteří stojí uvnitř kruhu všech zajištěných, mocných a privilegovaných. Sám pro sebe si poznamenal: „Odhalil jsem dva světy, jež existují vedle sebe bok po boku: svět „normálních“ lidí, kteří usilují o společenské postavení a pohání je ambice výkonnosti a bohatství, a „Nenormální“ svět pohrdaných, postižených a „nepřizpůsobivých“, ať už jde o vězně, prostitutky nebo mentálně postižené. Začal jsem vnímat hluboká zranění, vyvolaná chybějícím soucitem „normálních“ a „dobrých“ lidí. Začal jsem vnímat i strach, jenž je, zdá se, poháněl.“⁶

³Viz <http://www.templetonprize.org/previouswinners/vanier.html>

⁴ Viz výše citovaný zdroj.

⁵ VANIER, Jean. *Rodí se nová naděje: čím je a má být komunita*. Praha: Zvon, 1997, s. 15.

⁶ VANIER, Jean a WHITNEY-BROWN, Carolyn, ed. *Krása lidskosti*. Karmelitánské nakladatelství, 2016, s. 72.

Jako lék na odloučení člověka od druhých, na pociťovanou samotu i na celkovou nejistotu dnešní doby nabízí Vanier zkušenost spojenou se životem ve společenství a smysluplnou práci pro druhé, ve které se projevuje láska jako životodárný tmel každého kvalitního mezilidského vztahu. Zároveň ale Vanier varuje před nebezpečím, aby se skupiny, společenství a národy uzavíraly samy do sebe a vymezovaly se negativně vůči druhým. Strach vede často k ještě větší izolaci, ke konfliktům nebo k ovládnutí a utlačování druhých. Vanier k tomu dodává: „Takový máme strach z odlišností, ze ztráty vlastní identity! Společenství nebo národ, který se skutečně přibližuje k ostatním tím, že zboří bariéry, riskuje, že dostane strach: bojí se o ztrátu své identity, svých vlastních hodnot a svého smyslu pro sounáležitost. Tak se tedy znovu uzavře do sebe.“⁷

Vanier patří mezi nemálo proroků moderní doby, kteří varují před rozdělováním společnosti, hloubení nesmyslných příkopů a hledání nepřátel mezi našimi bližními. Příčinu spatřuje v působení předsudků. „Jednotlivé skupiny mají tendenci hledět jen smy na sebe a věří tomu, že právě ony jsou nejlepší, nejmoudřejší a nejsilnější. ... A tak se náš svět rychle rozděluje na ty, kdo mají moc a úspěch, a na ty, kdo se cítí zrceni. Někteří mají mnoho, a jiní jen velice málo. Ti kdo mají, okamžitě odsuzují ty, kdo mají málo, a těm zůstává jen poškozený obraz sebe sama, takže se nakonec odsuzují i oni sami.“

Představa komunitního života může být různá. Pro Vaniera to jsou na prvním místě právě komunity L'Arche, kam přicházejí lidé jako pomocníci a pečovatelé a prostřednictvím práce s mentálně postiženými nacházejí opět smysl vlastního života. Ovšem společenství může vznikat i na jiných místech a při jiných příležitostech. Jako křesťan zmiňuje Vanier například farní společenství, pokud zde vzniknou přátelské vztahy, lidé mají možnost se lépe poznávat, projevovat zájem jedni o druhé také si pomáhat. Společenství lze budovat prakticky kdekoli, kde se lidé scházejí a jsou si nablízku.

Shrňme si nyní, co je podle Vaniera na společenství důležité:

1. **Komunita má být místo otevřené**, jinak se z ní snadno stane elitářský klub nebo sekta.
2. **Komunita má být místo vzájemné lásky**; Vanier k tomu poznamenává, že se lidé často uchylují ke vztahu s abstraktním jevem či institucí, jako je národ, škola, sportovní klub, naproti tomu budovat láskyplný vztah k druhému představuje vždy náročnější, o to však důležitější úkol.
3. **Komunita má být místo sídlení a spolupráce**; už mnoho sociálních psychologů dokázalo, že pro skupiny, které mají tvořit pevnější vazby mezi členy, je důležité, aby měly jasně dané přijaté společné hodnoty, cíle ale také konkrétní aktivity a zájmy.
4. **Komunita má být místo uzdravení a růstu**; skupina se skládá z nedokonalých jedinců, všechny slabosti lze ale překonávat, pokud je dokážeme poznat a přijmout. Učení a rozvoj patří k životu komunity.

⁷ *Rodí se nová naděje*, s. 18.

3. Morgan Scott Peck (1936 – 2005)

Druhou osobou, u které bych se v dnešní přednášce rád zastavil, je lékař a psychoterapeut Morgan Scott Peck. Narodil se v roce 1936 v New Yorku, jeho rodina patřila k náboženské skupině kvakerů, kteří věřili v důležitost osobní duchovní zkušenosti a vnitřního osvícení. Jejich zbožnost vycházela „zespoda“, jejich shromáždění například nevedou žádní speciálně ustanovení kněží.⁸ Dobře postavená rodina umožnila synovi studovat prestižní internátní střední školu v Exeteru, kde ale zažíval pocity nepřijetí a upadl do depresí. Školní docházku dokončil až v malé škole zřízené kvakerskou církví, následně úspěšně absolvoval studium medicíny na Harvardu. Jako specializaci si zvolil psychiatrii, na počátku kariéry sloužil v americké armádě, později provozoval soukromou terapeutickou praxi. Do povědomí širší veřejnosti se zapsal jako publicista, největší úspěch mu přinesla kniha *Nevyšlapanou cestou* vydaná ve Spojených státech roku 1978. Věnuje se v ní problematice osobního rozvoje a budování zdravé osobnosti, přičemž zdraví nevnímá je v medicínském či psychologickém pohledu, ale také ve spirituální oblasti.

Rád bych se ale věnoval více jedné konkrétní oblasti Peckova zájmu, kterou je rozvoj a budování společenství. Pod pojmem společenství chápal Peck poměrně širokou škálu různých typů sociálních skupin – počínaje terapeutickou komunitou přes různé druhy svépomocných a podpůrných sociálních útvarů až po prostředí ve farnostech nebo na pracovištích. Peck si díky své terapeutické praxi uvědomil pozitivní sílu společenství a jeho význam nejen pro posílení jedince, ale také pro reformu celé společnosti. Konkrétně uvádí:

*„Svět lze zachránit jedině ve společenství a skrze společenství. Není nic důležitějšího. Ovšem popsat věrohodně společenství někomu, kdo ho nikdy nezakusil, je téměř nemožné. A většina z nás žádnou zkušenost s pravým společenstvím nemá. Podobně složité je popsat chuť artyčoku někomu, kdo jej nikdy neochutnal“.*⁹

Peck se stal propagátorem rozvoje komunit, své myšlenky šířil během přednáškových turné po celém světě a také jako facilitátor, který pomáhal skupinách v přerodu k opravdové pospolitosti.

Více prostoru věnoval Peck myšlence společenství v knize *V jiném rytmu*. V úvodních kapitolách se snaží definovat, jaké znaky by podle jeho názoru mělo společenství splňovat, aby fungovalo podpůrně pro všechny členy i pro společnost.¹⁰ Zde můžeme také sledovat nápadnou podobnost s názory Jeana Vaniera.

⁸ Více viz <https://en.wikipedia.org/wiki/Quakers>

⁹ PECK, M. Scott. *V jiném rytmu: vytváření společenství*. Praha: Portál, 2012, s. 16.

¹⁰ PECK, M. Scott. *V jiném rytmu: vytváření společenství*. Praha: Portál, 2012.

Co je pro komunitu důležité?

1. **Otevřenost, závazek a konsenzus.** Peck konkrétně uvádí: „Společenství je a musí být otevřené všem. Jeho velkým nepřítelem je výlučnost. Skupiny, které ze svého středu někoho vyloučí, protože je chudší, má pochybnosti, je rozvedený, hřešil, je příslušník jiné rasy nebo národnosti - takové skupiny společenstvím nejsou. Jedná se o frakce, ve skutečnosti obranné bašty proti společenství.“¹¹ Je pochopitelné, že tolerance skupiny musí mít určité hranice. Peck zdůrazňuje, že pravé společenství si neklade tolik otázky typu „Co musí někdo splnit, abychom jej přijali?“, jako spíše otázky typu „Bylo by správné daného zájemce nepřijmout?“ Důležitou funkcí společenství je učení se – například při procesech rozhodování, v situacích sporu nebo při hledání dohody. Hledání konsenzu vyžaduje trpělivost, naslouchání, empatii, co jsou nejen předpoklady dobrého fungování společenství, ale také plody nasazení, úsilí a dobré vůle jeho členů. Zvenčí se může zdát, že takové společenství působí neohrabaně, protože se dlouho hovoří, přemýšlí a váhá s rozhodnutími. Zde je ovšem dobře patrný rozdíl mezi společenstvím a autoritářských vedením.
2. **Realismus.** Peck pod tímto označením míní vnímavost a imunitu proti ideologiím. Skupina by měla být citlivá vůči manipulacím a být schopná odhalovat působení škodlivých vlivů. K tomu může pomoci skromnost v cílech, přiměřenost v očekáváních a především citlivost vůči potřebám druhých. Lidé, kteří mají černobílé vidění světa, lidé, kteří berou vše nebo nic, lidé, kteří mají sklon k perfekcionismu, lidé, kterým chybí smysl pro humor nebo kteří jsou dogmatici nepřipouštějící jediný úrok od nastaveného směru, mohou způsobit zhoršení vztahů ve skupině, konflikty nebo dokonce úplný rozvrat společenství. Peck apeluje na pokoru, která představuje opak arogance, a dodává: „Tvrdý individualismus člověka vede k aroganci. Jemný individualismus, jaký se pěstuje ve společenství, směřuje k pokoře. Když začnete oceňovat dary, které mají lidé okolo vás, začnete si také uvědomovat hranice vlastních možností. Když si zvyknete, že s vámi druzí sdílejí své slabosti, naučíte se lépe přijímat svou vlastní neschopnost a nedokonalost. Když si uvědomíte lidskou rozmanitost, zjistíte také, jak jsou lidé navzájem provázáni a závislí jeden na druhém.“¹²
3. **Kontemplace.** Volně lze slovo kontemplace přeložit jako nazírání, patření. Společenství musí hledat cesty k sebepoznání. Poznávat sám sebe znamená narážet na vlastní hranice. Lidé, kteří o sobě získali realistický náhled, jsou se stávají pokornějšími než ti, kteří disponují omezeným vědomím sebe samých. Jestliže členové skupiny uvažují o sobě, nastavují zrcadlo také celému společenství.
4. **Bezpečné místo.** Psychologové řadí bezpečí a jistotu mezi základní potřeby. Pocit bezpečí je odvozený z přijetí jedince skupinou. To ale není nikdy dokonalé, a tak se každý nováček, který do společenství vstupuje, cítí nejistý a pochybuje o tom, jak se na něj ostatní budou dívat, co si o něm budou myslet a jak jej budou hodnotit. Ve společenství ale nejde o to, aby všichni byli jedné myslí, aby všichni mysleli, cítili, chtěli a dělali to samé. Cílem podle Pecka je, aby člověk mohl bez strachu říkat, co si myslí a co cítí, aby mohl jít tak říkajíc se svou kůží n trh nebo měl své srdce na dlani. Pocit bezpečí souvisí s procesem uzdravování a to dokonce nepřímo – pokud se cítíme v tělesné, duševní i duchovní pohodě, začnou se přirozeně a spontánně projevovat pozitivní síly v našem těle. Jev známý jako psychosomatika se dnes studuje například v případě účinků léčby v nemocnicích, podobně jako Peck by Vanier dokazoval blahodárný vliv akceptujícího prostředí především na kvalitě

¹¹ V jiném rytmu, s. 59 – 77.

¹² V jiném rytmu, s. 59 – 77.

života osob s postižením, kterým se v komunitách L'Arch dařilo mnohem lépe než v ústavní péči.

5. **Laboratoř osobního odzbrojení.** Peck hovoří o zranitelnosti člověka, o jeho křehkosti. Je velmi jednoduché někomu ublížit nebo poškodit či rozbít vztahy, ale je velmi náročné poraněná místa léčit a vztahy obnovovat. Lidé si často jakoby hýčkají svá stará zranění, drásají si staré rány, lpí na tom, co se jim přihodilo. Mnozí si často připomínají křivdy, které se staly dříve, a předpokládají, že působení něčeho špatného stále trvá a nic se na něm během času nezmění. Peck doporučuje, aby členové společenství byli schopní ukázat rány a slabosti ostatním. Zároveň ale také požaduje, abychom nechávali rány ostatních působit na nás. Podmínkou, aby takové sdílení bylo úspěšné, je láska mezi členy skupiny. Zde ale Peck varuje, že často narážíme na bariéry vlastní kultury, která zakazuje lidem, aby vystupovali z pohodlných krytů a obranných valů, varuje, aby neukazovali svá slabá místa, aby neodkládali své masky a neodhalovali svou pravou, nepřikrášlovanou tvář. Slovo laboratoř naznačuje, že společenství je prostor, kde mohou jeho členové bezpečně zkoušet a experimentovat se svým chováním a objevovat, jak se zbavit obranných postojů, bariér nedůvěry, strachu, pohoršení a předsudků.
6. **Skupina, která dovede bojovat důstojně.** Peck ilustruje tento bod následujícím příběhem: „Jeden súfijský mistr se se svými žáky procházel ulicemi. Když došli na náměstí, probíhaly tam právě násilné střety mezi stoupenci vlády a povstalci. Mistrovi žáci byli tím krveprolitím zděšení a žádali ho: „Mistře, rychle nám povzte, na čí stranu se máme přidat?“ „Na obě,“ odpověděl jim mistr. Žáci byli zmatení: „Jak? Proč máme pomáhat oběma stranám?“ „Musíme pomoci úřadům, aby se naučily poslouchat, co lidé chtějí. Povstalci se zase musejí naučit, aby tvrdošijně neodmítali autoritu,“ odpověděl mistr.“¹³ Celá řecká filosofie vzešla z poklidného rozjímání a diskuse mezi stranami zastupujícími různé názory. Sokrates sám odmítal názor sofistů, kteří slibovali, že za úplaty dokáží prosadit libovolný názor. Dialog není zápas, ale souzvuk, tedy hledání společné harmonie. Peck zdůrazňuje, že na prvním místě nás napadne, že dokážeme-li vyřešit spory mezi sebou, budeme v budoucnu moci vytvořit spolu společenství. Může to být ale také naopak: dokážeme-li žít ve společenství, dokážeme také v budoucnosti vyřešit naše spory.
7. **Skupina, kterou vedou všichni.** Otázka, jak silné má být skupinové vedení, je stále znovu a znovu kladena výzkumníky a praktiky, kteří jsou pověřeni vedením týmů. Výhoda autoritativního rozhodování spočívá v rychlosti dosahování cíle, někdy se zdá, že jsou zdroje pro řešení využívány efektivněji (například čas), ale často za cenu opominutí názorů či potřeb druhých. Peck hovoří o tzv. proudícím či tekutém způsobu vedení. Znamená to, že pokud se hledá rozhodnutí nebo řeší spor, nechává se prostor pro vyjádření členů skupiny. Peck uvádí příklad z vlastního života. Když musel v roce 1983 učinit závažné životní rozhodnutí, napsal širokému okruhu svých přátel a příznivců. Během víkendové setkání takto vzniklému společenství představil svůj problém a požádal je, aby vyjádřili vlastní názory. Pak se Peck teprve sám rozhodl.
8. **Duch.** Zde míní Peck především skupinové vědomí, tj. prožitek, že jeden každý člen skupiny tvoří celek a tuto skutečnost prožívá pozitivně, podle Pecka se členové skupiny doslova radují, že sami sebe vnímají jako kolektiv. Členové dílen, ve kterých je cílem utvářet společenství, se často trenérů ptají, jak poznají, že už se ze skupiny stalo společenství. Peck odpovídá, že taková otázka je zbytečná. Jakmile společenství vznikne, zavane v něm nový duch, zavládne nová atmosféra, změna je tedy doslova cítit. Peck to charakterizuje jako projev míru, mohli bychom také říci pokoje. Mezi účastníky se rozhostí klid, časté je také

¹³ V jiném rytmu, s. 59 – 77.

mlčení, které ale není vnímáno jako něco zbytečného, nepatřičného nebo dokonce trapného. Zajímavé je, že atmosféru míru popisují agnostici i ateisté jako duchovní zážitek. Smutným faktem ale také zůstává, že neexistuje jeden spolehlivý recept, jedna jediná metoda, jak takové stavu dosáhnout. "Moudrost pravého společenství často navenek vypadá jako zázrak," uzavírá Peck.

Shrnutí

Vytvářet společenství, žít ve společenství nebo třeba i krátkodobě zažít společenství patří k důležitým výzvám pro člověka dnešní doby. Jean Vanier stejně jako Morgan Scott Peck velmi dobře diagnostikovali nemoci dnešní doby – individualismus, převahu materiálních hodnot nad hodnotami duchovními, soupeřivost, sobectví nebo stavění plotů a bariér mezi lidmi. Je pochopitelné, že léčba nemocné společnosti není jednoduchá, někdo by dokonce podotknul, že pacientovi už není pomoci. To je pravda jen částečně. Oba jmenovaní myslitelé ukázali nejen v teoretických úvahách, ale i v praxi, že člověk touží po společenství, byť každý si může pod tímto pojmem představovat něco jiného.

Existují různé formy společenství, některá kladou vyšší nároky na členy, jiná menší; jedna jsou početná, jiná tvoří jen pár členů; jedna vzniknou na pár hodin či dnů, jiná trvají mnoho let. Společné mají ale to, že nabízejí závěť, klid, dobrý pocit a podporu těm, kteří je tvoří.

Závěrem

Vánoční doba je čas, kdy by nikdo neměl zůstat sám. Většinou se to podaří a lidé mají zase pocit blízkost. Pak ale doba štědrovečerní slavení končí. Lidé se rozcházejí a samota se vrací. Společenství jako výzva ale zůstává.

Použitá literatura

PECK, M. Scott. *V jiném rytmu: vytváření společenství*. Praha: Portál, 2012. ISBN 9788026200710.

VANIER, Jean. *Rodí se nová naděje: (čím je a má být komunita)*. Praha: Zvon, 1997. 267 s. ISBN 80-7113-160-1.

VANIER, Jean a WHITNEY-BROWN, Carolyn, ed. *Krása lidskosti*. Překlad Jiří Gračka. [Kostelní Vydří]: Karmelitánské nakladatelství, 2016. 220 stran. Inspirace; svazek 13. ISBN 978-80-7195-885-7.

PETRUSEK, Miloslav, MAŘÍKOVÁ, Hana a VODÁKOVÁ, Alena. *Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996. 2 sv. ISBN 80-7184-311-3.